

Комплексний підхід до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи європейського освітнього простору

*Байбакова Ольга Олександрівна¹, Базиляк Наталія Олегівна²,
Швець Михайло Анатолійович³*

Опубліковано	Секція	УДК
30.06.2024	Освіта/Педагогіка	378:37.091.3:37.091.12

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13253323>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. В дослідженні відзначається, що сучасний ринок праці висуває високі вимоги до фахівців, що зумовлені глобальною безперервною модернізацією. Основними якостями, які цінуються роботодавцями, є ініціативність, здатність до неординарного мислення, винахідливість у вирішенні нестандартних ситуацій. Крім професійної компетентності, важливими є вихованість, комунікабельність, дисциплінованість, витривалість та здатність контролювати себе у складних ситуаціях. Впровадження компетентнісного підходу у процес навчання сприяє створенню атмосфери та ситуацій для формування знань, умінь та навичок, необхідних для самостійного вирішення різних проблем. Основою освіти повинні залишатися базові знання, але також важливі сучасні підходи до навчання, які включають інтеграцію міждисциплінарних програм та активне навчання. Наголошується, що викладання англійської мови у закладах вищої освіти відіграє ключову роль у реалізації державної гуманітарної політики України, спрямованої на інтеграцію до європейського освітнього простору.

Відзначається, що поняття «компетенція» та «компетентність» в рамках компетентнісного підходу акцентують увагу на практичній спрямованості навчання. У висновку підкреслюють важливість комплексного підходу до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи. Інтеграція міждисциплінарних програм та використання сучасних технологій, таких як проектне навчання, сприяють формуванню критичного мислення, комунікаційних навичок і здатності до самостійного навчання. Постійне вдосконалення педагогічних методів та співпраця між викладачами і студентами є необхідними для підготовки до професійної діяльності.

¹ кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра іноземних мов, Ужгородський Національний Університет; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4546-7416>

² доктор наук з державного управління, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української та іноземних мов, Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9475-1213>

³ викладач кафедри кіно-, телемистецтва, Приватний вищий навчальний заклад «Київський університет культури», e-mail: mykhailoshvets@kuk.edu.ua; асистент кафедри операторської майстерності та фотомистецтва, Київський національний університет культури і мистецтв, e-mail: mykhailoshvets@knukim.edu.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3562-1777>

Ключові слова: комплексний підхід, компетентності у студентів вищої школи, ринок праці, міждисциплінарні програми, критичне мислення, комунікаційні навички, професійна компетентність.

A Comprehensive Approach to Developing Key Competencies in Higher Education Students

Annotation. The study notes that the modern labor market demands high standards from specialists, driven by continuous global modernization. The primary qualities valued by employers include initiative, the ability to think outside the box, and resourcefulness in solving non-standard situations. Besides professional competence, important attributes include politeness, communicability, discipline, endurance, and the ability to maintain self-control in difficult situations. The implementation of a competence-based approach in the learning process fosters an environment and situations for the formation of knowledge, skills, and abilities necessary for independently solving various problems. It is emphasized that the teaching of English in higher education institutions plays a key role in implementing Ukraine's state humanitarian policy aimed at integration into the European educational space. Basic knowledge should remain the foundation of education, but modern teaching approaches, which include the integration of interdisciplinary programs and active learning, are also crucial.

Global trends in the educational sphere, such as the convergence of universities, business, and governments (the "triple helix" theory), emphasize the importance of continuous and anticipatory education. These trends reflect the dynamic nature of modern professional activities and the intensification of socio-cultural processes, which require new personal qualities from specialists. In Western pedagogy, the concept of "lifelong learning" is considered a key factor influencing employability. The competence-based approach, which is now being actively implemented, serves as a tool for enhancing social dialogue between education and the labor market. Educational standards based on this approach regulate the requirements for educational programs with state accreditation.

The concepts of "competence" and "competency" within the framework of the competence-based approach emphasize the practical orientation of education. These concepts include knowledge, skills, erudition, motives, traits, self-concept, relationships, values, and behavioral skills that contribute to personal self-realization and finding one's place in the world.

Recent studies highlight the importance of a comprehensive approach to developing key competencies in higher education students. The integration of interdisciplinary programs and the use of modern technologies, such as project-based learning, contribute to the formation of critical thinking, communication skills, and the ability to learn independently. Continuous improvement of pedagogical methods and collaboration between teachers and students are essential for preparing for professional activities.

Keywords: comprehensive approach, competencies in higher education students, labor market, interdisciplinary programs, critical thinking, communication skills, professional competence.

Вступ

Сучасний ринок праці висуває високі вимоги, ґрунтуючись на умовах глобальної безперервної модернізації. І на цьому ринку найважливішими якостями спеціаліста висуваються ініціативність, неординарна здатність мислення, винахідливість виходів та рішень у нестандартних ситуаціях. Роботодавці хочуть знайти на ринку праці не тільки професійно компетентних, а й вихованих, комунікабельних, дисциплінованих, витривалих, а також випускників, які вміють володіти собою у складних ситуаціях [1, с.

27-28]. Сенс організації процесу навчання в рамках компетентнісного підходу полягає у створенні атмосфери та ситуацій для формування у студентів знань, умінь та навичок, необхідних для самостійного вирішення комунікативних, пізнавальних, ситуаційних, організаційних та різних проблем, з яких складається зміст освіти. Так, основною освітою повинні бути, як і раніше, базові знання та відповідні їм вміння, а також навички та сучасні підходи у навчанні [2, с. 59].

Світові тенденції, до яких відносимо, зокрема, зближення університетів, бізнесу, урядів (теорія «потрійної спіралі»), зростання значимості безперервної та випереджувальної освіти, чия актуальність зумовлена динамічним характером сучасної професійної діяльності, інтенсифікацією всіх соціально-культурних процесів та затребуваністю можливостей та особистісних якостей самої людини відповідно до нових культурних, ідеологічних, професійних напрямів у суспільстві.

У західній педагогіці концепт «навчання протягом життя» розглядається як фактор, що впливає на працевлаштованість людини. Знайти відповіді на виклики нового часу покликаний компетентнісний підхід, який сьогодні розглядається у тому числі як інструмент посилення соціального діалогу зі світом праці.

Освітній стандарт, в основі якого лежить реалізація компетентнісного підходу, об'єднує вимоги, які є обов'язковими для реалізації основних освітніх програм, якщо вони мають державну акредитацію [3, с. 647]. Вивчаючи літературні джерела та проводячи теоретичний аналіз поглядів вітчизняних учених та дослідників, знаходимо точку зору С. Дриль, який наголошує, що: «компетентнісний підхід виступає узагальненою умовою здатності людини ефективно діяти за межами навчальних сюжетів та навчальних ситуацій» [4, с. 30].

Варто зауважити, що викладання англійської мови у закладах вищої освіти України є ключовим аспектом реалізації державної гуманітарної політики в контексті інтеграції до європейського освітнього простору. Оволодіння англійською мовою сприяє академічній мобільності студентів, забезпечує доступ до сучасних наукових досліджень і міжнародних освітніх програм, а також підвищує конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку праці. Впровадження європейських стандартів викладання та акцент на інтернаціоналізацію освіти створюють сприятливі умови для розвитку співпраці між українськими та європейськими навчальними закладами, сприяючи тим самим гармонізації освітніх процесів і культурному обміну.

У межах компетентнісного підходу використовуються поняття «компетенція» та «компетентність». Відповідно, ці поняття вчені ототожнюють, акцентуючи увагу до практичній спрямованості компетенцій. «Компетенції чи компетентності — це спосіб існування знань, умінь, освіченості, що сприяє особистісній самореалізації, знаходження свого місця у світі; сфера відносин існуючих між знанням та дією у людській практиці; мотиви, риси, Я-концепція, відносини чи цінності, зміст знань, когнітивні та поведінкові навички» [5, с. 24; 6, с. 12]. Комплексний підхід до розвитку ключових компетентностей студентів забезпечує всебічний підготовку до професійної діяльності та життя в сучасному світі. Розроблена нами таблиця детально описує різні компетентності, методи їх розвитку та очікувані результати, що допоможуть студентам досягти успіху в академічній та професійній сферах (Таблиця 1).

Таблиця 1

Аспекти комплексного підходу до розвитку ключових компетентностей студентів

Джерело: систематизовано автором на основі [3;4;5;6]

Компетентність	Опис	Приклади активностей / методів навчання	Очікувані результати
Комунікативні компетентності	Здатність ефективно взаємодіяти	Дискусії, дебати, презентації, написання есе, групові проекти	Поліпшення навичок публічних виступів і письма
Критичне мислення	Здатність аналізувати та оцінювати інформацію	Кейс-стаді, аналіз статей, проектна робота, дебати	Покращення здатності приймати обґрунтовані рішення
Цифрові компетентності	Вміння використовувати сучасні технології	Онлайн-курси, використання спеціалізованих програм, цифрові проекти	Підвищення цифрової грамотності
Соціальні та громадянські компетентності	Здатність працювати в команді	Волонтерство, участь у студентських організаціях, командні проекти	Підвищення соціальної відповідальності і навичок командної роботи
Навчання впродовж життя	Самостійно навчатися та розвиватися	Самостійні дослідження, курси підвищення кваліфікації, семінари	Формування навичок самонавчання
Ініціативність та підприємливість	Вміння генерувати нові ідеї	Створення стартапів, бізнес-плани, інноваційні проекти	Розвиток підприємницького мислення
Культурна компетентність	Знання розуміння культурного різноманіття та	Міжкультурні обміни, участь у культурних заходах, вивчення іноземних мов	Підвищення культурної обізнаності
Екологічна грамотність	Знання розуміння екологічних проблем та сталого розвитку	Екологічні проекти, участь в еко-акціях, курси з екології	Формування екологічної свідомості

Відповідно, останні дослідження вказують на важливість комплексного підходу до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи, зокрема через інтеграцію міждисциплінарних навчальних програм та активного навчання. Гнатюк В., Горицька О., Зинченко В., Лаврентьева О., Левринц М., Матвийчук А., Онкович Г., Побирченко Н., Шаровара В., Шевчук Г. відзначають, що використання сучасних технологій та проектного підходу сприяє формуванню критичного мислення,

комунікаційних навичок і здатності до самостійного навчання. Дрель С., Коростіянець Т., Лукатько Я., Москалюк М., Москалюк Н., Плужник О., Цветок О., Чжан К. підкреслюють необхідність постійного вдосконалення педагогічних методів та тісної співпраці між викладачами і студентами для досягнення оптимальних результатів у підготовці до професійної діяльності.

Мета статті — розглянути ефективні методи комплексного підходу до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи для підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Завдання: проаналізувати сучасні освітні практики, спрямовані на розвиток ключових компетентностей у студентів вищої школи; оцінити ефективність використання комплексного підходу в розвитку ключових компетентностей студентів.

Результати

Сучасне суспільство потребує робітників нової формації — здатних до самоосвіти, орієнтованих на творчий підхід до справи, які мають культуру мислення. Тому основний зміст сучасної освіти — не просто передача знань, а методи та способи мислення, які допоможуть адаптуватись до сучасного ринку праці. Комплексне вивчення проблем студентів вищої школи з питань оцінки якості освіти визначили необхідність створення технології оцінювання якості підготовки спеціалістів на основі компетентнісного підходу [7, с. 10]. Сама сучасність вимагає від студентів вищої школи роботи в інноваційному, адаптивному середовищі, гнучкості перед швидко змінюваними умовами. Тому розвиток загальнопрофесійної компетентності в освітньому процесі вищої школи, з урахуванням сучасних вимог, вимагає докорінного реформування освіти, підняття цієї системи на новий якісний рівень, що є одними з важливих умов освіти в нашій країні. Комплексний підхід до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи до освітнього процесу ґрунтується на:

- специфіці професійної освіти;
- відмови від стереотипів у теорії та практиці освіти;
- створення у навчальний та позааудиторний час різних об'єктів та суб'єктів системного навчання та соціальної активності у вищої школи;
- поєднання традиційних форм навчання та інноваційних проектних технологій.

Для вимірювання навчальних досягнень у студентів вищої школи в межах їх компетентностей, використовуються 3 різних види оцінювання, кожен із яких проводиться у певних формах: діагностичне (початкове оцінювання), формативне (формує, поточне оцінювання), сумативне (узагальнює, підсумовує) оцінювання [8]. Відповідно, в даному випадку компетентний підхід є сукупністю загальних принципів постановки освітніх цілей, вибору змісту освіти, організації навчального процесу та оцінки освітніх результатів [9, с. 12]. Виходячи з цього, результативно-оцінний компонент роботи щодо визначення ефективності розвитку компетентності студентів вищої школи залежить від ефективності розроблених критеріїв оцінки. Важливим аспектом у розвитку компетентності студентів вищої школи є взаємозв'язок із розвитком особистості. Якщо звернути увагу на поняття становлення та розвитку, то «становлення є зміною ситуацій, властивостей предметів і подій» та зміни з існуючого стану в інший стан на основі освіти. Реалізація компетентнісного підходу дає можливість перетворити знання, вміння та компетенції студентів на особистий досвід [10, с. 341]. Тому сформовані та розвинені в студентів компетенції також відображають їх особистісні особливості та якості. Тому доцільно оцінювати розвиток компетентності студентів на «високому», «середньому» та «низькому» рівнях. Дослідники виокремили кілька шляхів формування професійних компетенцій студентів вищої школи, а саме:

- навчальні та лабораторно-практичні заняття, в ході яких вивчаються технологічні процеси виробництва;
- виробнича практика, у ході якої з'являється можливість як спостерігати організацією робочого процесу, а й закріплювати професійні вміння і практичний досвід;
- участь у професійних фестивалях, конкурсах, майстер-класах, конкурсах професійної майстерності, національних проєктах [11, с. 203].

Комплексний підхід до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи, на думку вченого М. І. Леврінца: «сприяє формуванню проектної культури, яка передбачає використання продуктивних технологій підготовки майбутніх фахівців» [12, с. 74]. Орієнтуючись на нестандартні форми навчання, студент освоює моделі реальної професійної діяльності, розвиваючись у професійному плані. Вчений вважає, що теорія та технології контекстного навчання відповідають умові реалізації комплексного підходу в освіті.

При визначенні ефективності комплексного підходу до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи важливо виконати такі задачі:

- визначити педагогічні можливості розвитку компетентностей у студентів вищої школи;
- аналіз навчальних матеріалів за змістом та обсягом, виявлення та обґрунтування дидактичних аспектів, що забезпечують ефективність представлених навчальних матеріалів;
- розробка навчальних матеріалів та дидактичних рекомендацій щодо їх використання у навчальному процесі, що служать розвитку базової та наукової компетентностей у студентів вищої школи;
- виявлення та узагальнення думок менторів щодо вдосконалення змісту програм дисциплін з розвитку базових компетентностей у студентів вищої школи;
- вивчення та обґрунтування дидактичних аспектів ефективного використання інтегративного підходу у розвитку базової та предметної компетентностей у студентів вищої школи;
- визначити критерії оцінки розвитку компетентностей у студентів вищої школи [3, с. 657-661; 13, с.181].

Варто зауважити, що основною метою сучасної вищої освіти є підготовка кваліфікованого спеціаліста, готового до діяльності та професійного зростання, що володіє соціальною та професійною мобільністю, здатного до адаптації в зовнішніх умовах, що змінюються. Компетенція характеризує специфіку професійної діяльності та якість професійної підготовки сучасного студента вищої школи. Значним елементом компетенції є досвід — інтеграція в єдине ціле досягнутих людиною поодиноких дій, способів та прийомів розв'язання завдань [13, с. 192]. Вираз професійних компетенцій передбачає постійне оновлення та зростання професійних знань, освоєння нової інформації для успішного вирішення професійних завдань у студентів вищої школи. Вперше в освіті порушується питання про наступність розвитку компетенцій за стадіями навчання, відповідно сьогодні потрібен облік специфічних компетенцій для кожного напрямку професійної підготовки [14, с. 230].

У поточних умовах компетентнісної парадигми суттєво змінюються форми навчання, відбувається зміщення у бік використання активних та проблемних методів навчання, де студент може проявити свої здібності повною мірою, тобто на перший план виходить завдання оцінювання діяльних характеристик навчання та особистісних якостей студента. Відповідно виникає потреба в такій оціночній системі, яка могла б інтегрувати всі методи, способи, форми оцінки та мати накопичувальний характер протягом усього періоду навчання.

На нашу думку саме комплексний підхід до цього завдання включає використання різних педагогічних підходів та методів, які сприяють всебічному розвитку особистості студента, його професійних, кваліфікаційних та соціальних навичок. Відповідно підхід забезпечує інтеграцію теоретичних знань з практичною діяльністю, сприяє формуванню критичного мислення, комунікативних вмінь, здатності до самонавчання та адаптації в умовах швидкозмінного світу. Розроблена нами таблиця ілюструє основні підходи та методи, що використовуються для комплексного розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи (Таблиця 1).

Таблиця 2

Підходи та методи комплексного підходу до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи

Підхід	Методи	Опис
Інтеграційний	Проектне навчання, міждисциплінарні проекти, проблемно-орієнтоване навчання	Поєднання знань з різних дисциплін для вирішення комплексних завдань.
Особистісно-орієнтований	Індивідуальні навчальні плани, наставництво, рефлексія	Адаптація навчання до індивідуальних потреб та здібностей студентів, розвиток їх самосвідомості та саморегуляції.
Дослідницький	Науково-дослідницька робота, лабораторні роботи, експерименти	Залучення студентів до наукових досліджень та експериментів, розвиток аналітичного та критичного мислення.
Практико-орієнтований	Стажування, практики, симуляції, кейс-стаді	Застосування теоретичних знань на практиці, розвиток професійних навичок та готовності до реальної роботи.
Комунікативний	Групові проекти, дебати, дискусії, рольові ігри	Розвиток комунікативних навичок, вміння працювати в команді, аргументувати та відстоювати свою позицію.
Цифровий	Використання онлайн-курсів, цифрових платформ, навчальних симуляторів, віртуальної реальності	Інтеграція сучасних технологій в освітній процес, розвиток цифрової грамотності та навичок роботи з інформаційними технологіями.
Компетентнісний	Оцінювання на основі компетенцій, портфоліо, самозвітність	Орієнтація на розвиток ключових компетенцій (наприклад, критичне мислення, співпраця, креативність), а не лише на засвоєння знань.
Проблемно-орієнтований	Аналіз і вирішення реальних проблем, застосування знань у нових ситуаціях	Студенти працюють над реальними або змодельованими проблемами, що сприяє розвитку критичного мислення, творчого підходу та здатності приймати рішення.

Джерело: власна розробка автора на основі [3;13;14]

Відповідно, сьогодні дослідниками розроблено алгоритм діагностики (оцінки) професійних та загальнокультурних компетентностей у студентів вищої школи, що включає:

- визначення професійних та загальнокультурних компетенцій та їх структури за напрямом навчання;
- визначення методів формування професійних та загальнокультурних компетенцій для кожної навчальної дисципліни;
- формування бази контрольних засобів діагностики професійних та загальнокультурних компетенцій для кожної навчальної дисципліни;
- формування професійного профілю студента, що включає інтегровану оцінку всіх професійних та загальнокультурних компетенцій;
- аналіз результатів діагностики професійних та загальнокультурних компетенцій з позицій студента, викладача, адміністрації вишу, роботодавця [15, с. 189].

Комплексний підхід до розвитку ключових компетентностей у студентів вищої школи включає інтеграцію міждисциплінарних знань, розвиток критичного мислення, комунікативних навичок, цифрової грамотності, а також уміння працювати в команді. Важливим аспектом є застосування активних методів навчання, таких як проектна діяльність, дослідницька робота та інтерактивні технології й таким чином це сприяє не лише поглибленому засвоєнню теоретичних знань, але й розвитку практичних навичок, що є необхідними для професійної діяльності в умовах сучасного ринку праці.

Слід зауважити, що у контексті викладання англійської мови у ЗВО важливими є комунікативний підхід, інтеграція мови з професійною підготовкою та використання сучасних технологій. Відповідно, комунікативний підхід передбачає активне залучення студентів до мовленнєвої діяльності, що включає дебати, дискусії та презентації. Інтеграція англійської мови з професійними дисциплінами дозволяє студентам опанувати спеціалізовану лексику та комунікативні навички, необхідні для їхньої майбутньої професії [16].

Реалізація державної гуманітарної політики щодо інтеграції України до європейського освітнього простору передбачає гармонізацію освітніх програм та стандартів з європейськими вимогами, приміром це містить запровадження Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ECTS), розвиток програм академічної мобільності та партнерства з європейськими університетами. Особлива увага приділяється вдосконаленню мовної підготовки студентів, що дозволяє їм брати активну участь у міжнародних наукових проектах, конференціях та програмах обміну [17, с. 69]. На нашу думку даний процес сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських ЗВО на міжнародному рівні та створенню умов для розвитку сучасної інноваційної освіти.

Висновки

Важлива роль у підготовці кваліфікованих кадрів приділяється вищій школі, орієнтованій на реалізацію компетентнісного підходу до навчання студентів. Формування у значущих компетенцій, що навчаються, і професійно особистісних якостей, які дозволять вирішувати ефективно актуальні завдання у трудовій діяльності, моделювати траєкторію саморозвитку, самореалізації та конкурентоспроможності з урахуванням сучасних вимог роботодавця, зумовлюють необхідність впровадження в контексті компетентнісного, метапредметного, рефлексивного, взаємодоповнення спрямованого на цілісний розвиток особистості.

В умовах вищої школи формування компетенцій має бути включене до змісту навчальних дисциплін спецкурсів та науково-дослідних семінарів. Студентів слід

активно залучати до участі у зовнішніх проєктах, де вони мають показати свої дослідницькі здібності. На закінчення слід зазначити, що для ефективного виховання студента в рамках вищої школи, необхідно, по-перше, якомога раніше і по можливості часто ставити студента в умови дослідницького пошуку, починаючи зі збору інформації з запропонованої проблеми, оскільки саме цей перший крок багато в чому визначить успішність проєкту у майбутньому. Й по-друге, пам'ятаючи про важливість первинного занурення в науково-дослідницьку діяльність, ментор повинен постійно контролювати і направляти студента, залишаючи йому при цьому простір для самостійного прийняття рішення.

Відповідно, сформовано основні ключових компетентності, які мають формуватися у студентів вищої школи у процесі освіти на основі різних критеріїв:

— компетенції про сенс життя та цінності, — загальне світогляд, правильне формування життєвих цілей, прагнення знайти місце у суспільстві, приймати зважені рішення;

— загальнокультурні компетенції, тобто мати уявлення про національну та загальнолюдську культуру, знати духовно-моральні основи життя людини, розбиратися в суспільних явищах, навичках сімейних відносин, місці науки та релігії в житті людини;

— компетенції, пов'язані з процесом навчання, тобто індивідуальні знання про навчання, поставку цілей, планування, аналіз, рефлексію, вміння діяти в нестандартних ситуаціях, самостійні знання, знання евристичних методів вирішення завдань;

— комунікативні компетенції, тобто, швидко входити у спілкування, знання кількох мов, робота у малих соціальних групах, комунікабельність, щоб брати участь у дискусіях, діалозі, здатність виконувати різні соціальні ролі;

— навички соціальної роботи, — навички для суспільного життя та роботи, здатність працювати у суспільних інтересах, вибір кар'єри, постійний розвиток професійних знань та навичок.

Список використаних джерел

1. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект. Освіта та педагогічна наука. 2012. № 3. С. 24-31 URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/OsDon_2012_3_5.pdf
2. Шевчук Г. Індивідуальна освітня траєкторія студента: суть і ключові аспекти організації. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2021. № 95. С. 56-61 URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4437/3922>
3. Чжан К. Формування цифрової компетентності студентів університетів у цифрову епоху: цінності, конотації та шляхи. Вісник науки та освіти. 2023. № 1 (7). С. 618-693 URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/3632/3652>
4. Дриль С. Аналіз міжнародних моніторингових досліджень і реформ у галузі освіти: світовий досвід та український контекст. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. 2018. Вип. 8 (2). С. 19-32. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/prptma_2018_8\(2\)_4.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/prptma_2018_8(2)_4.pdf)
5. Квітка О.О. Формування компетентності культурної обізнаності й самовираження студентів гуманітарних спеціальностей. Jurnalul Umanitar Modern. Republica Moldova. 2019. № 1. С. 23-27 URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1269460>
6. Лукацька Я. Умови формування соціальної компетентності студентів у вищій школі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній

- школах. 2020. № 69. С. 10-14 URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/69/part_3/3.pdf
7. Коростіянець Т. До постановки проблеми індивідуальних освітніх траєкторій студентів у вищій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19. Т. 2. С. 9-12 URL: [http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/11291/1/Korostiyanets Tamara Petrivna.pdf](http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/11291/1/Korostiyanets_Tamara_Petrivna.pdf)
  8. Шаравара В. В. Формування прогностичної компетентності студентів як сучасна наукова проблема. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2020. № 1. С. 331-336 URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2020/1/40.pdf>
  9. Лаврентьєва О. Формування професійної цифрової компетентності студентів інженерно-педагогічних спеціальностей агропромислового профілю в умовах інноваційного розвитку закладу вищої освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2022. №. С. 6-14 URL: <https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/pedagogy/article/view/16/14>
  10. Плужник О. Формування цифрової компетентності у майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. *Соціум. Документ. Комунікація*, 2021. № 1(13). С. 331 –344. DOI: <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-13-331-344>
  11. Москалюк М., Москалюк Н. Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі та їх вплив на формування фахової компетентності студентів. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2023. № 62. С. 199-207 URL: <http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/article/view/766/681>
  12. Леврінц М. І. Розвиток дослідницької компетентності майбутніх педагогів у вищій школі: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Педагогіка. Ужгород*. 2023. Вип. 2 (53). С. 71-75. URL: [https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/56200/1/РОЗВИТОК%20ДОСЛІДН ИЦЬКОЇ.pdf](https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/56200/1/РОЗВИТОК%20ДОСЛІДН%20ИЦЬКОЇ.pdf)
  13. Онкович Г. Медіадидактика вищої школи у розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців. *Український інформаційний простір*. 2020. № 1 (5). С. 179-196 URL: <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/206121/224874>
  14. Гнатюк В., Горицька О., Матвійчук А. Роль адаптивно-цифрового середовища закладу вищої освіти у формуванні професійної компетентності студентів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 31. С. 225-237. URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/download/251338/248827>
  15. Зінченко В. Інформаційно-освітнє середовище формування професійних мовно-мовленнєвих компетентностей студентів економічного профілю. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 79.5. С. 184-198 URL: <http://elibrary.donnuet.edu.ua/2056/>
  16. Михайленко С., Мирошніченко Н., Гах Р. Щодо ролі вищої освіти в інтеграції України в європейський освітній простір. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. № 7. URL: <http://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/135/82>
  17. Маслова А., Гончарова О. Вплив мультилінгвізму на підготовку сучасного вчителя англійської мови в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. № 4.56. С. 67-71 URL:

<http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/13134/1/4.%20готовая%20статья%20на%20сайте%20журнала.pdf>